

Студент 1 курсу

Фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

МОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ – ДЗЕРКАЛО СОЦІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. Розглянуто питання культури мовлення сучасної молоді, вплив культури мовлення на загальну культуру й поведінку людини. Досліджено еживання інвективної лексики та фраземіки.

Аннотация. Рассмотрены вопросы культуры речи современной молодежи, влияние культуры речи на общую культуру и поведение человека. Исследовано употребление инвективной лексики и фраземіки.

Annotation. The question of culture of speech of modern youth has been examined. Influence of the culture of speech on the general culture and conduct of man has been studied. The use of invective and phrasal words has been researched.

Ключові слова: культура людини, інвективна лексика, фраземіка, культура спілкування нації.

Культуру спілкування, культуру поведінки людина не отримує у спадок – їй треба навчатися. Багато засвоюється вдома від батьків, у дитячому садку, у школі. Однак для дорослого життя, для спілкування в ділових колах, у стосунках вищого рівня цього не вистачає. Тому кожен, хто хоче бути корисним людям і самому собі, бути шанованим у суспільстві, мати імідж культурної людини, з якою приємно мати справу, повинен постійно працювати над собою, використовуючи різні джерела інформації, власні спостереження та досвід. Цій проблемі присвячено чимало наукових досліджень

в українському мовознавстві, зокрема праці О. Корніяка, П. Моцюка, Я. Радевич-Винницького, О. Вишняка, В. Жельвіса, Д. Лихачова, Б. Успенського, Л. Широкорадюка, Ю. Мушкетника, В. Русанівського та ін.

Мета роботи – проаналізувати особливості мовлення сучасної молоді в Україні та їх впливу на соціальну культуру.

Норми культурного спілкування, етикетні правила часом доволі складні, їх чимало. Однак вони полегшують спілкування, стандартизують поведінку, роблять людину впевненою в собі, дають можливість передбачити поведінку партнерів по спілкуванню, створювати належну атмосферу спілкування, зосереджуватися на найважливішому. Але для цього потрібно мати стійкі базові знання, вміння й навички.

Культура людини – це сукупність її внутрішніх та зовнішніх проявів, якостей, і зокрема, вміння встановлювати зворотний зв'язок з людьми, партнерами, тобто мистецтво професійного спілкування, яке є запорукою повної реалізації власних інтересів [1].

Відсутність норм етикету в поведінці пояснюється лише бідністю культурного виховання та зневагою до оточуючих людей. Занадто часто в побуті люди знаходять підтвердження правдивості того, що вміння правильно поводитися дозволяє гідно почувати себе в будь-якій ситуації. І те, що на перший погляд здається дрібницею, врешті-решт може стати тією "знаковою" ситуацією, яка дасть змогу скласти про вас думку.

Люди, які мають бідну мислетворчу здатність, часто використовують у спілкуванні інвективи.

Інвективна лексика і фраземіка – це образливе слово, лайка, словесний випад. Вони є в усіх мовах, очевидно, за винятком штучних. Інвективи потрібні мовцям у стані афекту – короточасного сильного переживання: гніву, люті, відчаю, раптової бурхливої радості тощо, коли в критичних умовах людина неспроможна знайти вихід із ситуації. Лайка, за твердженням сучасних вчених, допомагає людині психічно розвантажитися, уникнути стресу, що важливо з огляду на масову невротизацію населення. Інвективи, безперечно, менше зло, ніж фізична агресія. Та вони мають антигромадський характер, і тому за словесну образу честі й гідності карали, а в багатьох суспільствах і тепер карають майже як за фізичне насильство.

На превеликий жаль, сучасні мовці вживають інвективи не тільки як психотерапевтичний засіб, а й як частину спілкування, вважають повноправною складовою повсякденної культури. Лайливі, брутальні слова вживають без особливої на те причини, просто так – для заповнення пауз між словами, аби "прикрасити" мовлення. Це вже не субститут фізичної агресії, не засіб проти стресу, а звичка, чи, можливо, вимога душі. Як стверджують психолінгвісти, поряд з алкогольною, нікотиновою, наркотичною залежністю існує вульгарномовна залежність, яка виліковується надто складно, бо пов'язана з мислетворчим процесом.

В українському суспільстві також виникає здорове занепокоєння таким ненормальним становищем у спілкувальній культурі нації. Шукають виходи, пропонують різні заходи: від законодавчої заборони бруднослів'я з відповідними санкціями щодо порушників до заміни запозичених брутальних висловів рідномовними, які набагато сприйнятніші та лояльніші.

Фахівці із проблем спілкування стверджують, що лихослів'я, вульгарне ображення пов'язані з владністю, агресивністю, підкоренням, бажанням домінувати над іншими. Життя у словесному смороді – це негідне людини життя. Бруднослів'я – це суспільна хвороба. А будь-яку хворобу, в тому числі й спілкувальну, треба лікувати. А починати потрібно кожному з себе [2].

Основою мовленнєвої культури кожної людини є грамотність, тобто дотримання загальноприйнятих літературних норм у користуванні лексичними, фонетичними, морфологічними, синтаксичними і стилістичними засобами мови. Та цим поняття мовної культури не вичерпується. Мовлення має бути не тільки правильним, а й

словниками, вдумливо читати політичну, художню, наукову літературу, звертаючи при цьому увагу на вживання окремих слів, на особливо влучні висловлювання, на побудову речень. Потрібно активно розвивати своє мовлення: учитися усно й письмово викладати свої думки, виправляти себе, правильно будувати речення, шукати найкращі й найдоцільніші варіанти висловлення [2].

Проблема мовлення сучасного студента полягає в тому, що йому притаманні в більшості такі негативи для культури мови риси, як: низька грамотність, лексична бідність, невміння вислухати співрозмовника, невисокий загальний рівень розвитку (коли людина не може підтримати розмову з тієї чи іншої теми, оскільки немає елементарних знань, не розрізняє понять). Бракує сучасному студенту ввічливості, чемності, вміння з гідністю вийти з важкої ситуації завдяки доброму слову, а не через лихослів'я або образливі слова.

Загальновідомо, що культура мови вимагає від мовця також і глибоких знань норм літературної мови. Чистота мовлення вимагає уникнення вульгарних і лайливих слів, які не відповідають нормам літературної мови і людської поведінки. Найнеприємніше чути такі слова в студентському колективі. На жаль, тепер їх уживають не тільки хлопці, але й дівчата, не соромлячись часом і викладачів, перехожих на вулиці, навіть батьків. Ця тенденція страшна тим, що такі "інтелігенти" понесуть свою культуру на виробництво, у сфери обслуговування.

Особливої уваги потребує вживання в мовному середовищі студентства слів-паразитів, сленгу та жаргонізмів. Окремо потрібно сказати про суржик, який став рідним навіть для інтелігентних, проник на телебачення, до газет. І вже зовсім недопустимо культурній і вихованій людині вживати у спілкуванні нецензурні слова, лайку. На жаль, досить часто можна почути це в молодіжній аудиторії.

На основі зазначеного можна зробити такий висновок: культура людського спілкування – це частка загальної культури особистості, а її відсутність – свідчення бездуховності людини. Мистецтво спілкування завжди вважалося органічною складовою професіоналізму людини, працівника нового типу, який повинен мати нестандартний погляд на речі, відзначатися високою етикою у спілкуванні, гнучко розподіляти обов'язки, володіти харизматичним вмінням подобатися людям, надихати їх, вести за собою не силою наказу, а силою аргументів, переконуючого слова, яке з давніх часів вважалося божественним даром.

У культурі сучасного українського мовця спостерігаються стійкі негативні тенденції. З одного боку – це досить повільне культивування мовно-літературних норм освітніми закладами, через невеликі за обсягом навчальні курси, а з іншого – розхитування ЗМІ і так мало стійкої та захищеної культури мови. Прикро чути з екрану телевізора чи читати в газеті далекі від норми слова: "прикольно", "класно", "ніфіга", "обалденно", "офігенно", "сугубо", "тіпа", "короче" та ін.

Більше того, сучасна українська література втратила свою чистоту, про яку так зворушливо писав О. Гончар: "Слово – категорія моральна. Українська пісня свідчить про чистоту й цнотливість українського слова. Я виріс у хаті, де не було лихослів'я. Де навіть черкання (згадування чорта) вважалося гріхом" [3, с. 89]. Твори письменників-сучасників С. Жадана, Л. Подерев'янського, О. Ярового рясніють лайливою лексикою.

Отже, мова народу – це остання фортеця, втрата якої перетворить його в аморфну етнографічну масу. Тож лайлива лексика в літературі – державний злочин, який має бути покараний якщо не судом, то суспільним осудом. Інакше жодні виховні заходи щодо високої культури мови не матимуть сили. Натомість пропагування високої художньої літератури, постійне звернення до джерел народних, національних є святим обов'язком для кожного з нас.

Наук. керівн. Архипенко Л. М.

Література: 1. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Я. Радевич-Винницький. – Львів : Сполом, 2001. – 223 с. 2. Буряк К. Молодь і культура мовлення [Електронний ресурс] / К. Буряк – Режим доступу : <http://law.nau.edu.ua/uk/moiod-i-zakon/266-byrak>. – Назва з екрану. 3. Гончар В. Д. Вінок пам'яті Олеса Гончара : Спогади. Хроніка / В. Д. Гончар, В. Я. П'янов. – К. : Український письменник, 1997. – 454 с.